

פרשת לך-לך

לפי המנהג העברי - ע"י עיון בראשונה בראי"ה

1

(כז) תרח הוליד את אברם הנה הסגולה האלהית אע"פ שבצאתה לאור ודאי היא ניכרת לכל, כי מי שהוא ראוי לומר עליו שד' בחר בו, הלא כל דרכיו יהיו דרכי נועם ונתיבות צדק ומשפט ומשרים, אך בטרם תצא לאור הסגולה אינה ניכרת כלל במקום שהיא מסתתרת. וע"ז נאמר: "מי יתן טהור מטמא לא אחד" 54 ודרשו חז"ל: "אברהם מתרח וכו" 55, שהסגולה האלהית צפונה דוקא, לא תודע לאיש עד הראותה 10 והגלותה. והנה בענין הכללי, עד האבות היתה הסגולה צפונה והאור נתון בתוך החושך, עד שהגיע ליעקב, שאז יצאה הסגולה לאור ונשלמה הבחירה בגלוי, כי כל רואיהם יכירום כי המה זרע ברכ' ד'. והנה הסבה הפשוטה לצורך הסתרת הטוב העתיד להולד בבני אדם בתוך אנשים רעים וחטאים, ולצאת טהור מטמא, היא מפני שלהשלמת המדות הטובות והדרכים הישרים צריך תיקון של מדות רעות ודרכים שהם לפי הראות נפתלים, שהם משמשים את התכלית הטובה. והנה צריך שיהיה מקום לנפש הטובה לקבל גם כן השימוש הדרוש לפעמים מהמדות הרעות. על כן יצא טהור מטמא, שאם כי נטהר מטומאתו, ולא ישתמש חלילה בכל המדות שהיו במי שקדמוהו להרע, אבל בזה עוד תגבר טהרתו, כי במקום שצריך מדה רעה לתיקון השלמות ועבודת ד', לא תחסר ההכנה בנפשו.

מדבר שור, רסו.

2 (ח) ונתתי לך ולזרעך אחרין את ארץ מגרין את כל ארץ כנען ארץ ישראל יש לה הסגולות החיות העליונות, של יסוד הקדושה היותר עליונה המתגלה בעולם, שיש בכחה להפך את התכן היותר רע והיותר מקולקל לטובה ולברכה. לפיכך שם הארץ היא כנען, האיש המקולקל והמקולל 56, אוצר הכיעור והזוהמה והשפלות האנושית, וכל אלה הנטיות השפלות נטעו באנושיות, מפני שיש אוצר חיים נעלה מאד גנוז בה דוקא, אוצר אור שבמטמוני החשך, ורק הכח הנעלה, הנובע מיסוד האורה העליונה, יסוד שבועת עולמים בדבר ד', המוטבע בסגולת הארץ הפנימית, העלול להתגלות רק ע"י עם ד', הממשיכים את יסוד קדושתם מאבות העולם עד דור אחרון, זהו היסוד הבסיסי לבחירה הנפלאה של העם ושל הארץ יחדיו, המקושר מאד ביסוד התולדתי התכוני ההולך ומופיע בחיים הדוריים, לארץ ולדרים עליה, על פי ברית ושבועה.

עולת ראי"ה א. מ.

3. עיון העולם ע"י עיון א' א' ור"ה

3

4 התהלך לפני אברהם, הוא העיר צדק 42 ושכלל שלמות העולם, ומכל שכן שלמות עצמו, לא לפי מדרגת מצב העולם בעת ההיא לבדה, כי אם היה משתדל להכין הכנה, שיהיה ראוי אור אלהי יותר גדול להופיע בעולם. על כן "קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא נתנה" 43, כי בודאי לא היה העולם ראוי לזה, כיון שלא נתנה התורה, אבל היו פעולותיו הטובות גורמות ומכינות את השלמות העתידה שתתקרב. על כן נקרא מתהלך לפני ד', פירוש, הפליג להתקרב אל נקודת השלמות יותר מהמדה שהציב השם יתברך לאור האלהי לפי מצב הדור ההוא. על כן היה הוא באמת הצור שעם הסגולה שקיבל את השלמות הקדושה האלהית, ממנו יצא.

מדבר שור, קב.

4 כי אב המון גוים נתתין תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה 54. כי צריך להשריש, שתכלית המטרה של הלאומיות של ישראל אינה חזקינו לעצמינו, וכבישת העמים וכיוצא באלה, דברים שכל העמים משתוקקים להם מרוב אהבת עצמם, כי אם מפני שהלאומיות שלנו מביאה ברכה ושלמות לכל העולם כולו. על כן בתחילת בנינה, שסוף מעשה במחשבה תחילה 55, הוא בשביל תקנת ואהבת כל המין האנושי.

עין איה ברכות, א, קעה.

כי אב המון גוים נתתיך יש שמתגברת הגדולה הנשמטית, ותוכן האמונה האלהית בעליוניותה מתעוררת בשירתה הכללית, ואז כל היצורים כולם מתאגדים באגודה אחת, וחבה פנימית מאירה לכל היקום, ומדתו של אברהם אבינו, אב המון גוים, מאירה באורותיה המלאים. ויש שההארה הזאת מתעלמת, והארה מצומצמת לפי סדר החיים וההנהגה העולמית באה, ואז כנסת ישראל יודעת שהיא שושנה בין החוחים⁵⁶, וההבדל שבין ישראל לעמים מתבלט וניכר מאד. אמנם השאיפה היא תדירית להאיר את אור החסד הכללי גם על ידי הכינוס והצמצום, אלא שלעולם יש מגמה פנימית העליונה מכל, עצם הזרחתה הסגולית של כנסת ישראל. אבל מדתו של אברהם הגנוזה בקרבה, הרי היא נותנת תמיד אומץ חסד להטות כלפי זכות את כל העולם כולו, וליקר את ערך האדם הכללי, ובמעמקיה אור הזוהר של אדם הראשון נתון, שמשפט החסד והאהבה והאחוה המקפת, כוללת היא גם את כל היקום, את החיים ואת הצמחים, ומכללת היא את הכל, ועוברת היא הלאה מעל העולם של המוחשים, ומתגדלת בהכרותיה בדרישת טוב ואור לעולמים נעלמים, לנפשות ולנשמות, ולכל המון חיים גנוזים, למלאכים ולאראלי קודש ולכל המוני מעלה. וחוזרת היא ההופעה ומתבססת בצורת חיי חברה מתוקנים ומשוכללים, ודרישת זכות וחופש, אורה וטובה, כבוד והתרחבות, של חיים גדולים ומתעלים, בלא לחץ, בלא קדרות, בלא האפלה של כסל ורשע, חיים של גודל ועז, של אהבה ונועם, של בטחון ואומץ, של כבוד והדר לכל היש, לכל חיל ההויה, ישמח ד' במעשיו⁵⁷. קובץ ז, טק.

התהלך לפני והיה תמים אברהם אבינו עליו השלום בהיותו מיושבי ארם, ושקד הרבה על טובתם, כראוי לאזרח במדינתו, אמר לו השם יתברך: "התהלך לפני", פירוש, שילך להשלים תכלית חפץ השם יתברך בעולמו, "והיה תמים", כלומר לא יהיה לבבך חלוק לבקש רק הצלחת עם ארם יותר מהצלחת כל המין האנושי, רק היה תמים בהתהלכות לפני, ודרוש שלום כל הברואים כולם, שזוהי כונתך, ואין מקום מצד העצם להתייחד בבקשת עם אחד, יהיה עמו או לא, רק יש דרך של התייחדות עצומה, אבל אינה מכוונת לעצמה כי אם מצד התכלית הנצמחת מזה. על כן אמר: "ולא יקרא עוד את שמך אברם"⁵⁸, המורה על אב לארם, כי אתה, הגבהתיך מחק הנימוס הזה, שהוא רק מוסכם ולא מטעם היושר הטהור, כי מה בצע בהתייחד עם זה מעם אחר בבקשת תועלת לו לעצמו. על כן, "והיה שמך אברהם, כי אב המון גוים"⁵⁹, כולם, כל המין האנושי, לכולם אב אתה, את טובת כולם עליך לדרוש, ומזה, דוקא מזה, תולד לך התפרדות חדשה, כדי שתהיה מדרגה לבא לטובת כל העולם, שאי אפשר כי אם על ידי התייחדות עם ישראל בטהרה מכל העמים, למען יוכל להיות למופת ולמאיר באור ד' על כל העולם. מדבר שור רד.

ע. ה. ר. א. ש. ז.

8 (יד) ואחרי כן יצאו ברכש גדול עיקר הכונה העליונה של יציאה ברכוש גדול, היה כדי לרומם את רוח העם, שניתן בשפל מצב העבדות שנים רבות, בטבע השפלה נפשו ואינו מבקש גדולות. על כן ראוי להרגיל נפשו בבקשות גדולות, כדי שיבא מזה גם כן לשאוף לגדולות במעלות הנפשות והמדות העליונות... ולפעול על עמים רבים צריך גדולת הנפש ושאיפה גם כן לרכוש ומקנה וקנין, שעל ידי זה מתקרבים עמים רבים זה לזה ולמדים איש מדרכי רעהו. על כן, על ידי אהבת הכסף, שמזה בא מקנה וקנין, כשהוא במצב הגון, לעשות עושר במשפט, מביא גם כן לידי התכלית המבוקש להאיר אור ד' ע"י ישראל בעולם. מה שאין כן אם יסתפקו בשפלות נפשם רק להיות מרעים בעדר ואיכרים לבדם, ודבר לא יהיה להם עם אדם⁶⁰, ועמים זולתם לא ידעום, איך מתפשט אור ד' בעולם.

עין איה ברכות, א, קיד.

7 (א) אנכי מגן לך נטיית החסד צריכה הגנה גדולה. עלול הוא בעל החסד, הנוטה להשפיע לכל, להיות גם כן מקבל מכל. כך היא דרכה של השפעה, שהיא חוזרת אל הנותן באיזו צורה מושפעת. ומה אפל הוא המצב, כשהנושאים השפלים והמזוהמים יחזירו השפעתם, אחרי אשר נפגמה תחת ידם, אל הנותן והמשפיע, באיזו צורה של צליל בת קול... אברהם הובטח במגון, שלא תזיקה השפעתו שהיתה שפוכה על פני כל והולכת לרעים ולטובים, בהיותו מעין דוגמא של חסד של מעלה⁶¹, "אנכי מגן לך". אורות הקודש ד, תצט.